

Iskaja vsek četrtek in
v petek s poštno vred
v Mariboru s poštnim
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12-50 din., čez leto
30 din. Izven Jugoslavije
40 din. Naročnina se pošlje
na upravišče "Sloven-
skega Gospodarja" v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Leta se depozira do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Roke-
pi se ne vračajo. Uprav-
ništvo sprejema naročila,
inzerate in reklamacije.
Cene inzeratov po dogo-
voru. Za večkratne ogla-
se primeren popust. Ne-
sprejeto reklamacije so poštnice
proste.
Čekovni račun poštnice
urada Ljubljana št. 10.603
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

42 številka

MARIBOR, dne 4 oktobra 1928

57. letnik.

Mariborski Orel — 15 let.

Zdi se mi, kakor ba bilo včeraj... Tako hitro so
minula leta. V soboto, 1. avgusta 1908, smo se zbrali
fantje in moške v Mariboru k ustanovitvi Orla. Bil sem
tistikrat še doma pri svojih dragih starših. Maribor-
čani so me povabili na ustanovni zbor orlovskega odse-
ka. Z nepozabnim prijateljem iz mladih dni Francetom
Šekolom iz Jarenine sva zbrala kakih 10 mladeničev iz
mariborske okolice, ki so se udeležili zbora. Malo nas
je bilo.

Imenoma naštejem ustanovitelje: dr. Karel Ver-
stovšek, dr. Anton Korošec, Fr. Jerič, Fr. Rakovič, Fr.
Leskovar, Josip Praprotnik, Rudolf Simonič, Jos. Šiš-
ka, Fr. Kumrec, I. Zorko, A. Ham in še nekateri drugi.
Polovica teh se je že odpočila v hladnem grobu.

Malo nas je sicer bilo ob ustanovitvi, a navdušenje
za orlovsko organizacijo je rodilo uspeh. Orel se je v
Mariboru takoj udomačil. V letih 1908 do 1914 se je raz-
vil do one veličine, da je prekašal celo starega Šokola.
Ustanovitelji in nadaljnji voditelji Orla so bili sami
idealni moške in fantje.

Narodna ideja, združena s krščansko zavestjo, je
prepojila ne samo orlovske vrste, ampak kvas teh idej
se je polagoma razširil tudi med ostalo naše ljudstvo v
Mariboru ter bližnji in širni okolici. Naglašam posebej,
da je mariborski Orel s paznim očesom zasledoval ve-
liko narodno borbo, ki jo je bil naš slovenski rod med
Muro in Dravo. Smelo trdim, da gre mariborskemu Or-
lu nemala zasluga, da se je okoli leta 1910 začelo v na-
rodnem oziru na ozemlju med Muro in Dravo obračati
na bolje. Ljudsko štetje je leta 1910 na tem teritoriju
izpadlo vsled krepkega sodelovanja naših mladinskih
in izobraževalnih organizacij zelo ugodno. Mladi, čili
Orli in po njih narodno navdušena kmetska in delav-
ska mladina je šla na tihem od hiše do hiše in prosila
ter rotila vsakega posameznika, naj se vpiše pri ljuds-
kem štetju za Slovenca. Naši Orli se niso zadovoljili
samo s Slovenskimi goricami, šli so na veliko narodno
delo celo tje v slovenske vasi severovzhodno od Radgo-
ne. Uspeh je bil velik. Vso delo Südmarke in Schul-
vereina je bilo uničeno. Vse naše občine so izkazale o-
gromno slovensko večino.

Sam sem sodeloval tedaj z Orli in člani Mladen-
skih zvez pri tem velikem nacionalnem delu. Svigali
smo od hiše do hiše. Naših mladih bojnikov ni zadr-
ževal ne dež, ne sneg, ne mraz, ne groznje.

Da je mednarodna komisija v Parizu priklonila
ozemlje med Muro in Dravo Jugoslaviji, se imamo za-
kvaliti srečnemu dejstvu, ker je ljudsko štetje izkazo-
valo leta 1910 slovensko večino.

Zgodovinsko dejstvo je, da ako ne bi naša kršćan-
ska mladinska in prosvetna organizacija razvila med
narodom na meji tako živahne delavnosti v prosep

nacionalne probude, danes ne bi bil naš ne Maribor ne
lepe Slovenske gorice in Dravska dolina.

Ti Orel mariborski, ki slaviš 6. in 7. oktobra svoje
15letno zmagoslavje, bodi ponosen, ker si sodeloval pri
velikem osvobodilnem delu naše lepe zemlje in našega
Maribora.

Ko gledamo z radostjo nazaj na uspehe našega Or-
la, moramo ob 15letnici pogledati v bodočnost. Orel,
čaka te velika naloga.

Naloga, da zbereš v našem Mariboru in okolici do-
bro, pošteno mladino v svoje vrste. Naloga, da širiš kr-
ščansko idejo in mladeniško živost med mlade naše
roje. Izobrazbo na vseh poljih širi in podžigaj!

Borba te čaka! Hudi boji so pred nami! Krščanstvo
in slovenstvo bo potrebovalo krepke pomoči in podpore
orlovstva.

Sprejmi Orel mariborski moje in mojih tovarišev
iskrene čestitke k dosedanjim uspehom, ob enem pa
željo, da bo tvoja 20letnica kronana z novimi lavorika-
mi za krščanstvo in slovenstvo.

Prijatelji, prijatelji! Dne 7. oktobra prihitite vsi
v naš Maribor, da sijajno proslavimo 15letnico našega
Orla. Na svidenje!

Bog živi mariborskega Orla!

Franjo Žebot.

V Beogradu, 24. sept. 1928.

Splošna nezadovoljnost v Slo- veniji.

(Iz govora poslanca g. Vlado Pušenjaka povodom skup-
ščinske razprave o dvanajstinih za oktober, november
in december.)

Pričakovali smo, da nam bo g. finančni minister
predložil redni proračun v prejšnjem in razpravo. Mesto
tega nam je pa znova predložil dvanajstino za tri mesece.
Pri tej priliki moram ponovno povdarjati naše stališče,
ki zahteva, da naj se državno gospodarstvo vrši na pod-
lagi rednega proračuna in da naj bodo dvanajstine le
izjeme, ki se dovolijo le v izrednih slučajih.

Namen dvanajstin - posebno izkoriščanje naših krajev.

G. finančni minister navaja v uvodu k zakonu o
dvanajstinih za mesce oktober, november in december
razloge, ki so bili merodajni zato, da ni mogel predložiti
pravočasno proračuna. Ti razlogi ne drže. Mi vemo prav
dobro, da se je predložil pred letom dni sestavljeni pra-
račun. Ako je bil ta proračun pomanjkljiv, kakor to
trdi g. finančni minister, potem je bilo dovolj časa, da
se ta pomanjkljivi proračun popravi. Da se ni predložil
redni proračun, zato so merodajni čisto drugi razlogi.

dosti klatil nekoč po tujini in ko se je vrnil v domovi-
no, si je kupil majhen vinogradič in si postavil kočuro.
Bil je na dolgo potegnjen postav in suh, gotovo mu ni
nosil neimenovani del človeškega telesa četrte kile mesa.
Imel je navado, da je vedno zvečel tobak in vsaj jaz ga
nisem videl nikdar brez "čika" v ustih. Pehal se ni
skozi življenje s težkim poljskim delom, ampak so ga
le klicali radi v vinograde in sadonosnike, kjer je z
uspehom cepiljal trtne ter sadne divjake. Svoj vino-
gradič je imel vzorno obdelan, kozo pri bajti in ob obil-
nih prostih urah se je podil po šumih za tiči, ververica-
mi, jazbece je izkurjeval iz lukenj in polhe je znal lo-
viti kot nikdo drugi v fari. Glede javnega življenja in
politike je veljal med domačini kot modriš, ki se je
šolal v tujini, v verskem oziru je bil svobodomiseln in
v svoji moški dobi gotovo nikdar ni videl v obraz do-
mačega farnege patrona sv. Miklavža. Osovražen ni bil,
ker ni bil pretepač, a ravno radi njegovega brezverske-
ga značaja ni nikdo sklepal z njim posebnega prija-
teljstva. Posestniki kostanjevih gozdov so ga imeli pre-
cej na piki, ker je brez vprašanj rezil po šumah mla-
de kostanjice ter pletel iz njih prav lične bičnike, ali
kakor pri nas pravimo: gajznjake. Te bičnike je pro-
dajal v večjih množinah po sejmi in sicer za seksar
komad. Najbrž je pri tej kupčiji dobro zaslužil, ker se
je je držal prav do svoje nesrečne smrti. Mladi gospo-
darji in fantje gizdalini so ga celo imeli v čisljih, ker je
znal gladko briti in lase striči brez stopnjice. Opravil je
celo nedeljsko preobleko na glavi ter po obrazu za
štirjačo ali "pakele" tobaka. Kar se tiče moje osebe, mo-
ram priznati, da sva si bila dobra, sem rad poslušal
njegove kvante o tičjih gnezdi, jazbečevih luknjah in
enkrat me je vzel seboj na poljšji lov.

Se danes se spominjam živo, kako sva šla precej
daleč proti Kozjem v mogočen gozd, kjer so rastle sami
bogzna koliko let stari kostanji, ki so bili precej štor-
nati. Koferc si je odrezal kolec, udrihal z njim po ko-
stanjih in pazljivo poslušal. Pregledal je kostanj od
spodaj do prvih vej, zopet udaril po njem s kolecem,

Prvi razlog je ta, da se je proračun tako znat-
no povešal, da znaša nad 10 milijard 400 milijonov din.,
torej je povešan v primeri s prejšnjim proračunom za
okroglo 50%. Drugi razlog je ta, da so se črtali pri fi-
nančnem ministru razni krediti in razne postavke,
ki so namenjene za razne prečanske kraje. Mi vemo, da
bodo prečanski kraji glede raznih potreb še na slabšem
nego zdaj. Glavni razlog, da se proračun tako dolgo ni
predložil, je pa dejstvo, da se je ves način proračuna-
vanja izpremenil. Dosedaj je večina ministrstev prora-
čunavala tako, da so bili budžeti (proračuni) ministr-
stev razdeljeni na posamezne pokrajine. V novem pra-
računu se pa hoče ta razdelitev na pokrajine opustiti in
cel budžet centralizirati. S tem centraliziranjem se ne
bodo upoštevale gospodarske razmere posameznih po-
krajini, ne razne potrebe, kakor tudi ne razni zakoni, ki
še danes obstoje v posameznih pokrajinah.

S tem centraliziranjem budžeta bo trpel ves pre-
gled, obenem je pa tudi napaka ta, da budžet prav nič
ne ureja, kako naj se razdelijo krediti na posamezne
pokrajine in da vlada prav nič ne bo primorana se ozi-
rati na potrebe in želje posameznih pokrajini.

Govornik dokazuje, kako se kršijo temeljna načela
zakona o državnem računovodstvu, kako prikrito, sa-
movoljno in neuspešno se gospodari na državnih na-
pravah in v ustanovah, kako dela uprava na vseh kra-
jih dolgove, potem pa pride na razna krivična bre-
mena.

Kuluk.

Vidimo, da se prav pridno predpisujejo in pobirajo
doklade na zemljiški davek in druge neposredne davke.
Vidimo, da se kljub temu, da je vlada dala izjavo, da
se kuluk ne bo izvajal v pokrajinah, ki kuluka nečejo,
sili občine, da sestavijo seznamke obvezancev za oprav-
ljanje kuluka, določijo takse za one, ki ne bodo delali
kuluka in razdelijo ceste v posamezne oddelke. Pri iz-
vajanjih teh odredb se je vzdignilo vse slovensko ljud-
stvo, v Sloveniji je vse brez razlike strank proti tej sred-
njeveški napravi. Mislim, da je dolžnost vlade, da vpo-
števa veliko razburjenje ljudstva, opusti izvajanje ku-
luka v Sloveniji ter ukine vse one predpise, s katerimi
zahteva od občin, da sestavijo seznamke obvezancev za
kuluk, da določijo takse za one, ki ne bodo delali ku-
luha in da razdeli ceste v posamezne oddelke.

Oficirske plače.

V tem zakonskem načrtu pozdravljamo predlog, da
se vendar že enkrat dajo sredstva za oživitvenje
službene pragmatike za uradnike in da se dajo sredstva
za zboljšanje materijelnega položaja žandarmerije. Po-
vdarjati pa moram to, da so krediti za oficirje zadosti
preveliki in da se ni vpoštevalo našega načela in našega
predloga, da se naj plače oficirjev izenatijo s plačami
ostalih državnih nameščenecv.

Januš Golec:

Ne kliči vruga!

Moja rojstna župnija je dobila novega župnika,
stari je stopil v pokoj, a ostal v fari.

Kakor žalibog po drugod, je bilo za mojih mla-
dostnih dni tudi pri nas veliko moških faranov, ki so
med pridigo in službo božjo podpirali cerkvene zidove
od zunaj — mesto svoj dušni blagor znotraj cerkve.

Ta vse graje vredna razvada postajanja zunaj cer-
kve je grizla ter pekla novega gospoda župnika in skle-
nil jo je odpraviti na lep in miren način. Stari gospod
je daroval neko nedeljo pozno daritev, naši moški greš-
niki so zopet skrbeli od zunaj, da se cerkev ne bi kam
nagnila. Kar naenkrat so se odpahnili z ropotom ve-
lika cerkvena vrata, v cerkev je privrel cel trop moških
— od zunaj je donel v mogočnem glasu: Miserere —

Vse se je začudeno ozrlo po hramu božjem, gle-
dalo prestrašene — ravnokar došle moške postavke, ki
so se drenjale proti glavnemu oltarju — od zunaj
pa nam je udarjal na ušesa svečani — pogrebni mi-
serere — — — Stari gospod je odmaševal in še le po
končani sveti maši smo zvedeli, da je novi gospod žup-
nik oblekel korok, črno stolo in s škropilnikom ter
mrtvaškimi bukvami napodil v cerkev nepotrebne in
pohujšljive zunanje podpornike cerkve. Vsi so poiskali
zavetje pred blagoslovljeno vodo in mrtvaškimi molit-
vami v cerkvi, le rajni Koferc ni bežal, ampak dopu-
stil, da ga je gospod poškopril z usodepolno blagoslov-
ljeno vodo in mu zabil v neposlušno uho nekaj stihov
iz pretresljivega miserere — — —

Moji bogaboječji župljani so odobraval ta korak
novega gospoda župnika; a vsak se je z nekakim stra-
hom spomnil zakrknjenega Koferca, ki ni pokazal stra-
bu ne pred blagoslovljeno vodo, ne pred miserere — — —

Kdo za Boga milega je bil ta Koferc, bo vprašal
vsakdo? Skoro gotovo je bil moj rojak, a se je v mla-

povohal pri spodnji luknji, pljunil, da mu je brižg-
nila rujava slina na daleč skozi zobe in zagodel:

«Poba, tu pa bo nekaj.»

Odrezal mi je dolgo ter vitko šibo in si začel na
moje začudenje slačiti hlače. Zgonjjo odprtno hlače-
nice je trdno zvezal s špago in se spustil v plezanje po
deblu navzgor v samih gatah. Ko se je potegnil do
prvih vej, se je na dolgo zagledal v okroglo luknjo.
Pljunil je z drevesa, pogledal celo čik iz ust, nastavlil ne-
zavežani del hlačnice na luknjo in mi zapovedal:

«Sedaj pa porini, poba, šibo v spodnjo luknjo in
štoraj po njej kolikor moreš.»

Štoril sem, kakor mi je bilo naročeno, pogledoval
na kvirku in zapazil, da je pri vsakem sunku s šibo
iz štora nekaj frknilo v hlačnico. Štoral in štoral sem,
Koferc se je muzal med vejami v gatah in menil:

«Pri moj duš, kaj jih je.»

Dregal sem kakih deset minut po štorastem deblu
in Koferc je zadovoljen menil:

«Enajst jih imam, ne bo več, lahko nehaš.»

Odmaknil je hlačnico od luknje jo tudi spodaj
trdno zavezal, se spustil na tla, zagrabil hlače za praz-
no hlačnico in: lop, lop, s polno hlačnico po deblu. Iz
zavezane hlačnice, ki je padala po štoru je bil čuti ob-
upni evil, a Koferc je neusmiljeno udrihal po kostanju,
dokler je sploh kaj cvekalo iz hlač. Nato je odvezal
hlačnico ter izsul iz nje lepih, debelih — — 11 pol-
hov — —

Na ta preprosti način sva jih nalovila tistikrat 30,
nakar se je Koferc oblekel in me poučil, čes:

«Pri moj duš, tako lovim polhe jaz po dnevu.»

Tak je bil torej že rajni Koferc v glavnih obrisih
po telesu, duši ter zanimanju.

Ko sem še bil dijak-gimnazijec, smo nosili tedaj
domišljavi fantalini dolge kodre. Zmigovali smo z gla-
vami kot konji, ker so nam silili predolgi lasje z glave
po licu. Moj oče je bil v bolj mlajših letih nepopisno
hud na dolge lase in na ono zmigovanje z glavo.